

N:o 76.

* Af herr **K. H. Branting**, om skrifvelse till Konungen angående införande af lika rösträtt och proportionell valmetod vid val till stadsfullmäktige.

Vid riksdagarne 1897, 1899 och 1901 har jag tillåtit mig att frambära krafvet på en reform närmast för städernas del af vår i hela världen enastående absurda kommunala röstskala. Mot den från första-kammar-håll i lagutskottet drifna uppfattningen, att kommunen bara är ett vanligt bolag, man frivilligt går med i och där den, som har råd att köpa flera aktier, också bör ha mest att säga, har jag för min del hållit på personlighetsprincipen, önskat se kommunen i vårt land erkännas som en association af fria och jämlika svenska medborgare, där den kommunala själfstyrelsen ändtligen får träda i det kommunala rikedomens-enväldets ställe. Mitt yrkande har sålunda måst blifva: *lika* kommunal rösträtt.

Men då verklig själfstyrelse innebär, att ett samhälles skiftande intressen och partier också alla bli representerade i proportion till sin styrka ute bland medborgarne, har jag också velat med den lika kommunala rösträtten förbinda införandet af *proportionella val*. Detta yrkande må väl visa med största möjliga tydlighet, att det hittills från hvarje inflytande på sin egen kommuns angelägenheter utestängda flertalet icke har någon tanke på att i sinom tid mot de nu enväldigt bestämmande tillämpa samma orättvisa som den, för hvilken de själfva under nuvarande förhållanden äro utsatta. Å andra sidan står för mig som själfklart, att proportionella val på intet vis kunna *ersätta* själfva den stora reformen att omsider införa medborgerlig likställighet på det kommunala området. Skulle man behålla som grundval att t. ex. en välbärgad arbetsgifvare väger upp hundra sina arbetare, men ofvanpå detta konstruerade

fram en proportionell valmetod, så tillförsäkrade detta möjligen arbetareskarorna en eller annan talman inom stadsfullmäktige, men hela den ensam-bestämmande makten skulle fortfarande förblifva hos det förmögna fåtalet, som blott finge ett säkert välkommet tillfälle att med proportionalitetens nymoderna fikonalöf söka något skyla den nakna, brutala orättvisan hos den 100-gradiga röstskalan.

Både 1899 och 1901 blef resultatet af motionen, att Andra Kammaren för sin del beslöt en skrifvelse till Kungl. Maj:t i syfte, att Kungl. Maj:t ville taga frågan om ytterligare begränsning af den kommunala rösträtten i stad under öfvervägande samt för Riksdagen framlägga de förslag till sådan begränsning, som af förhållandena finnas påkallade. Vid 1901 års riksdag uttalade också två af de talare, som utom motionären deltog i debatten, sin principiella tillslutning till krafvet på lika rösträtt, ehuru de i sina yrkanden instämde i skrifvelseförslaget. Det behöfver knappt tilläggas, att Första Kammaren sörjde för, att den samhällsvådliga skrifvelsen aldrig blef afsänd till sin bestämmelse.

Redan i den förra Andra Kammaren fanns emellertid sålunda i någon mån resonans för yrkandet på demokratisering af den kommunala rösträtten i städerna. Kanske jag då kan våga hysa den förhoppningen, att den ur nya val framgångna kammaren nu skall så pass starkt understryka detta kraf, att det, alldeles oafsedt Första Kammarens hållning, förspörjes ända fram till regeringen, hvilken ju icke heller blifvit i sin sammansättning oberörd af de senaste årens händelser.

Att här på nytt upprepa den argumentation, som finnes nedlagd i mina föregående motioner, torde icke vara behöfligt. Jag tillåter mig hänvisa till särskildt motionen n:o 163 vid 1899 års riksdag och n:o 125 vid 1901 års riksdag. De skäl, som där utvecklats, stå orubbade kvar, där de icke vunnit sedan dess ökad styrka. Så är t. ex. fallet med det argument, som hämtas ur det växande intresset hos de djupa lagren att få sina synpunkter fram inför stadsfullmäktige. Arbetarne deltaga redan i en hel rad af samhällens lifligt i de kommunala valen, men vare sig de, som oftast händer, blott få konstateradt, att de, fastän flertal, dock stå maktlösa, eller de under gynnsamma förhållanden vinna någon framgång, alltid växer i allt vidare kretsar *förbittringen* mot denna 100-gradiga skala, hvilken med skäl betraktas som ett af de mest monstruösa utslagen af rikedomsväldet i detta land. Det kan för öfrigt förtjäna tilläggas,

att dessa känslor gentemot den 100-gradiga visst icke äro inskränkta till de kretsar, där arbetarerörelsens synpunkter blifvit de förhärskande. Jag har t. ex. från ett litet stadssamhälle i södra Sverige, icke från kroppsarbetare, utan från en grupp borgare, erhållit en direkt uppmaning att icke släppa taget ifråga om den kommunala rösträttens reformering.

Hvad särskildt de proportionella valen beträffar, uttalade ännu 1901 års lagutskott stora betänkligheter i fråga om deras praktiska tillämplighet. Sedan dess ha ju allbekanta förhållanden bragt denna fråga i ett helt annat läge. Hvad den nu pågående utredningen lär komma att visa för andra-kammar-valens del, står ju på goda grunder i vida fältet, men alltid torde den göra klart, att för stadsfullmäktigeval — hvilka gälla ett genomfördt *enkammerssystem* och där listval sedan gammalt praktiserats — några vare sig principiellt eller praktiskt vägande skäl alls icke skulle föreligga mot metodens införande.

Det är helt visst på högsta tid, att friskt demokratiskt blod snart i vårt land tillföres de ytterst viktiga delar af samhällsorganismen, i hvilka det kommunala lifvet starkast framträder. Vilja vi hålla oss uppe som kulturfolk, måste också Sveriges stadskommuner begynna gripa sig an med en mängd sociala reformuppgifter, där just kommunernas medverkan ofta är den afgörande, och beträffande hvilka man Europa rundt och icke minst hos våra närmaste grannar redan står i fullt arbete.

Den 100-gradiga skalan representerar ej ens ett s. k. »patriarkaliskt» förflutet, utan rätt och slätt plutokratien i dess mest krassa form. Men framtiden tillhör demokratiens och likställighetens principer. Jag hemställer sålunda ännu en gång,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utarbetande och framläggande af förslag till ändrade bestämmelser angående rösträtten vid val till stadsfullmäktige, grundade på principen: lika rösträtt — proportionella val.

Stockholm den 27 januari 1903.

Hjalmar Branting.

I motionens syfte instämma:

F. W. Thorsson.

Viktor Larsson.

Nils Persson.